

ATLAS INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
ISSN:2619-936X

Vol:5, Issue:20

2019

pp.505-517

Article Arrival Date: 08.05.2019

Published Date: 29.07.2019

SEMİH EL-KASIM ÖZELİNDE FİLİSTİN DİRENİŞ EDEBİYATINDA KULLANILAN SEMBOLLER

SYMBOLS USED IN PALESTINIAN'S LITERATURE OF RESISTANCE IN THE SAMEH AL-KASEM

Dr. Muhammet Berat CAN

Gümüşhane Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Gümüşhane/Türkiye
ORCID: 0000-0002-5811-9958

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31568/atlas.335>
Article Type : Research Article

ÖZET

Genelde edebiyatta özeldeyse Arap Edebiyatında sembollerin kullanımı önemli bir yer tutmaktadır. Filistin Direniş Edebiyatçıları duygularını daha net ifade edebilmek için sembolleri kullanmışlardır. Kültürel kuşatmaya maruz kalan Filistinli halka ve dünya halklarına kendi topraklarında yaşadıkları zorlukları edebiyat yoluyla aktarmak için kelimelere taşıyabilecekleri kadar anlam yükleyerek eserlerini oluşturmuşlardır. Semih el-Kasım eserlerinde gerek günlük yaşam içerisindeki kelimeleri sembol olarak gerekse tarihi ve edebi metinlerdeki meşhur sembolleri kullanmıştır. Dini sembolleri kullanırken kutsal kitaplardan Kur'an-ı Kerim, Tevrat ve İncil metinlerinde geçen sembolleri kullanmıştır. Tarihi sembolleri seçerken de Arap tarihi için önem arz eden Selahattin'i Eyyübi, Tarık bin Ziyad gibi tarihi şahsiyetleri kullanmıştır. Tabiat figürlerini de güçlü birer sembol haline getiren Semih, Zeytin ve Hurma Ağaçlarını da kullanmıştır. Bununla birlikte klasik Arapçanın çokça kullandığı sembollerden olan çöl, güneş, yağmur gibi sembolleri de ustaca kullanarak eserlerinde Filistin direnişini aktarırken kullanmıştır. Arap Edebiyatının zenginliklerinden olan rumuzları kullanan Semih el-Kasım kendisi de Filistin Direniş Edebiyatının sembol isimlerinden biri haline gelmiştir. Filistin davasını kalemiyle işgalcilere karşı korkusuzca savunması tanınmasında büyük rol oynamıştır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Belağatı, Filistin Edebiyatı, Direniş Edebiyatı, Semboller, Semih el-Kasım

ABSTRACT

Generally, in literary, particularly in Arabic literature the use of symbols occupies an important place. The Palestinian resistance writers used symbols in order to express more clearly the feelings. When they formed their works, attributed meanings to the words as much as they can carry to pass along the difficulties and cultural siege which they exposed in their own lands. And the succeeded it with literary. Sameh el-Kasem used famous symbols with using both historical and literary texts. when he was using religious symbols he preferred symbols from the texts of Koran, the Bible and Torah. While he was selecting historical symbols he used important historical figures in Arab history like Tarek bin Zeyad, Selahaddin Eyyubi. Also he symbolized natural figures, and used olive and palm trees as powerful symbols. In addition to this, he deftly used the symbols such as desert, sun and rain which are greatly used by classical Arabic, in his works while conveying the Palestinian resistance. Sameh el-Kasem who uses himself the pseudonyms of Arabic literature, has become the one of symbolic names of Palestinian resistance literature. His fearless defense of the Palestinian cause against the invaders with his pen has played a major role in his recognition.

Key Words: Arabic Language and Rhetoric, Palestinian Literature, Literature of Resistance, Symbols, Sameh al-Qasem

1. GİRİŞ

Arapçada ‘رمز’ kelimesi fısıltı şeklinde dil ile yapılan gizli bir düzeltme metodudur. Sessiz bir şekilde dudakların hareketiyle olur¹. Rumuzlar kıymetini; bildirdiği ve delalet ettiği manalardan alır². Sekkâkî rumuzları (ö. 1231) edebi sanat türlerinden kinayenin bir çeşidi olarak görür³. Avrupalı bazı edebiyatçılarsa insanı, sembolleştiren bir varlık olarak tanımlar⁴.

Modern Arap edebiyatında sembollerin kullanımı önemli yer tutmaktadır. Genelde Filistin şiirinde kullanılan, özeldeyse Semih el-Kâsım’ın kullandığı semboller gelişi güzel seçilmiş simgeler değillerdir⁵. Her biri ayrı tarihi, dini, kültürel ve siyasi değeri sembolize etmektedir.

Mukavemet şiirlerinde şairler derinlemesine yaşadıkları Filistin tarihinin üzücü olaylarını şairlik tecrübeleriyle birleştirerek en güzel şekilde sembolize etmişlerdir⁶. Semih el-Kasım, Tefik Zeyyad, Mahmut Derviş gibi şairler eserlerinde seçtikleri sembolleri sadece kendine has manalarıyla kullanmamış, bununla birlikte o sembolere devrimci ve yenilikçi manalar da kazandırmışlardır. Ayrıca sembolleri seçerken hem olumlu hem de olumsuz figürleri ustalıkla kullanmışlardır.

2. SEMİH EL-KASIM’IN DİRENİŞ ŞİİRLERİNDE KULLANDIĞI SEMBOLLER

Arap Edebiyatında önemli bir yere sahip olan rumuzların kullanımı Filistin Direniş Edebiyatında da kullanılmıştır. Filistinli yazarlar duygu ve düşüncelerini daha iyi ifade edebilmek için dini, tarihi, edebi ve kültürel sembolleri kullanmıştır. Bunun yanında tabiata dair güneş, çöl, hurma ve zeytin ağaçları ve yağmur sembollerini de ustaca kullanmıştır.

Semih kendi topraklarında hak iddia eden işgalci güçlerin, dini öğretileri ve tarihi vakıaları bir vasıta olarak kullandığını kavramıştır. Bundan dolayı Semih, Filistin’in Arap kültürüne olan aidiyetini ispatlamak üzere, şiirlerinde Arap tarihine ve kültürüne ait sembolleri kullanmayı tercih etmiştir.

Arap ülkeleri arasında adeta yetim bir çocuğa benzettiği Filistin’i eserlerinde anlatırken Endülüs sembolünü kullanır. Arap edebiyatçıların eserlerinde sürgünün ve zulmün piştiği muhit olarak sembolleşen çölün, Semih’in eserlerinde Arap milletinin saflığını, asilliğini ve mazisini rumuzlaştıran ayrı bir konumu vardır.

2.1. Dini Semboller

Semih Kur’an-ı Kerim, Tevrat ve İncil gibi kutsal kitaplardan alıntılar yaptığı gibi, İslam şahsiyetlerinden ve tarihi olaylardan da alıntılar yaparak tarihi ve kültürel sembolleri, şiirlerinde kullanmıştır. Bunu yaparken Filistin davasına hizmet etmeyi gözetmiştir. Semih Hz. Peygamberi de rumuz olarak kullanmıştır. Hz. Peygamberi, İslam’ın ilk geldiği yıllarda insanları karanlıktan aydınlığa çıkartan, insanlığın karanlık tarafıyla mücadele eden, kötülüklerle, nesep taassubuyla savaşan, insanlığın eşitliği ve adaleti için verdiği mücadeleyi elden bırakmayan bir devrimci olarak nitelemiştir⁷.

Bu makale “SEMİH EL-KÂSİM’İN HAYATI, ESERLERİ VE MUKAVEMET EDEBİYATINDAKİ YERİ” isimli Doktora tezinden makale formatında düzenlenerek yeniden hazırlanmıştır.

¹ Ebu Mansur Muhammed Mâturîdî, *Tevlâti Ehli’s-Sünne I-V*, (thk. Fatıma Yusuf el-Haymî), Beyrut 2004, I, 268; el-İsfahânî, 203.

² İbn Manzûr, *Lisân’u’l-‘Arap I-VI*, Dâru’l-Maârif, Kahire ts. , V, 1727; el-Ferâhidî H. (2003), *Kitabu’l-Ayn I-IV*, (thk. Abdulhamîd Hindâvî), Beyrut, II, 149.

³ es-Sekkâkî Ebu Ya’kup, *Miftah’u’l-‘Ulûm* (Thk. Abdulhamid Hindâvî), Daru’l-Kütüb el-İlmiyye, Beyrut 2011, 647.

⁴ Cassier Ernst, *Sembol Kavramının Doğası*, (Çev. Milay Köktürk), Ankara 2011, 7.

⁵ Nasır Levhîşî, *er-Ramz fi’ş-Şi’r el-Arabî*, Âlem el-Kütüb el-Hadîs, Ürdün 2011, 1.

⁶ Alciyye Gazâle, *et-Tahlîl el-Uslûbî li-Kasidetî ‘Sevratü Muğanni er-Rabâbe’ li-Semih el-Kâsım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ziane Achour Djelfa, Cezayir 2015, 85.

⁷ Rukiye Zeydan, *Eseru’l-Fikri’l-Yesâri fi’ş-Şi’r el-Filistîni*, Hayfa 2009, 262.

Hız. Peygamberin mücadelesi tarihin akışını değiştirmiş ve insanları karanlıktan aydınlığa, küfürden hidayete ulaştırmıştır. Hız. Peygamberin geldiği dönemde hâkim olan bozulmuş inanç sistemleriyle mücadelesini Semih '30 آذار' isimli şiirinde şöyle dile getirir;

"عَاوَدَ الْفُرْسُ وَالرُّومُ كَرَأْتَهُمْ
لَحْمَنَا نَهَبَ أَنْبِيَائَهُمْ..
فَاخْرُجُوا مِنْ شَرَابِينِكُمْ!
أَيَّ يَا إِخْوَتِي
أَنْ تَبْعَتْ النَّائِرَ الْمُصْطَفَى
أَنْ أَنْ تَشْهَرَ النَّوْرَةَ الرُّمَحَ وَالْمُصْحَفَا
أَنْ أَنْ يَعْلَمَ اللَّصَّ وَالْقَائِلَ
أَنَّهُ زَائِلٌ زَائِلٌ زَائِلٌ"⁸

*'Farıslar, Rumlar hücumlarıyla geri döndü
Etlерimiz onların azı dişleri arasında yağmalandı...
Damarlarınızdan çıkın!
Şimdi ey Kardeşlerim!
Şimdi Hız. Mustafa 'nın devrimini diriltme zamanı,
Şimdi Devrimi mızrakla ve Kitap'la yayma zamanı,
Şimdi hırsızla katili ayırt etme zamanı,
O gidecek, gidecek, gidecek...'*

Bununla birlikte Semih Kur'an'da geçen peygamberlerden Hız. Yusuf'u, Hız. Yakup'u, Hız. Eyüp'ü de sembol olarak kullanmıştır. İnsanoğlunun imtihanı olan, hayır ve şerri tasvir ederken Kur'an'da geçen Habil ve Kabil kıssasını da sembol olarak kullanmıştır⁹. Semih enkaz altından çıkartılan küçük kız çocuğunun sesinin duyurmak için Müzzemmil suresinde geçen 'زملوني' kelimesini kullanmıştır. Bunu 'كشف' isimli şiirinde şöyle ifade eder;

"زَمِّلِينِي: صَوْتُ أَنْصَارِي يَعْطُو
وَجْهَ أَنْصَارِي يَعْطُو
صَدْرَ أَنْصَارِي يَعْطُو فِي الرَّحَامِ
مِنْ ثَوَابِيَّتِي وَأَبْرَاجِ الْحَمَامِ
زَمِّلِينِي، زَمِّلِينِي يَا خَدِيجَةَ"¹⁰

*Beni örtün: bana yardım edenlerin sesleri yükseliyor,
Bana yardım edenlerin yüzleri yükseliyor,
Bana yardım edenlerin göğüsleri yükseliyor kalabalıkta,
Ecel kulelerimden ve tabutumdan,
Beni örtün, Beni ört Ey Hatice!*

⁸ Semih el-Kâsım, II, 355.

⁹ Rukiyye Zeydan, 265.

¹⁰ Semih el-Kâsım, I, 534.

2.2. Tarihi Semboller

Mukavemet edebiyatında kullanılan tarihi semboller, ferdi planda kahramanlıklar göstermiş kişilerden seçilmiştir. Şairler işgal altındaki Filistin söz konusu olduğunda bu sembolleri toplumsal bir kahramana dönüştürmüştür. Bu semboller hem olumlu hem de olumsuz yönleri olan şahsiyetlerden seçilebilmektedir. Örneğin; Semih ‘حوار مع رجل يكرهني!’ isimli şiirinde Roma’yı yakan sonra da kendisini yakarak Roma tarihinde kötü bir ad bırakan Neron¹¹’u şöyle anlatır;

"رُومًا إِخْتَرَقَتْ يَا مَجْنُونُ!

رُومًا أَبْقَى مِنْ نَيْرُونَ! ¹²"

‘Roma yandı ey deli!

Neron’dan geriye Roma kaldı!’

Endülüs fatihi Tarık bin Ziyâd’ı (ö.720) da sembol olarak kullanmıştır. Filistinlilerin Avrupalı devletler karşısında düştüğü durum için yapılması gerekenleri anlatırken ‘يا احفاد طارق!’ diyerek seslenir. Tarık’ın bir Müslüman olarak haçlı beldelerinde yaptığı şanlı mücadeleleri örnek gösterir. ‘ثورة مغني الربابة’ isimli şiirinde şöyle ifade eder;

"يَا أَحْفَادَ طَارِقٍ!

كُونُوا مَنَائِرَ... وَاعْسِلُوا أَجْفَانَ أُرُوبًا الْبَهِيمَةَ! ¹³"

Ey Tarık’ın torunları!

Deniz fenerleri olun... Aşağılık Avrupa’nın göz kapaklarını yıkayın!’

Mazlum halkın her şeyini yakıp yıkan ve onlara zulüm yapmakla adı öne çıkan Nebukadnezar¹⁴ (M.Ö.600) ve istila kavramlarıyla tarihe geçmiş Hülâgü Han’ı (M.1217-1265) da sembol olarak kullanmıştır.

Semih şiirlerinde İtalyan işgali karşısında Libya direnişinin öncü isimlerinden olan Ömer Muhtar’ı da sembol olarak kullanmıştır. Ömer Muhtar’ın özgürlük uğrunda davasına bağlılığı Filistin mukavemetine örnek olmuştur. Semih ‘عودة عمر مختار’ isimli şiirinde şöyle dile getirir;

"فَتَعَالُوا نُنشِدُ فِي الْقِمَّةِ

وَتَعَالُوا نُنشُرُ فَوْقَ عِبَاءَةِ فَارَسِنَا الْعَائِدِ

أَزْهَارَ الْحَقِّ الْمَارِدِ

الْكَاسِحِ أَسْوَارَ الظُّلْمَةِ.. ¹⁵"

‘Gelin tepede birbirimize kenetlenelim,

Haydi, yayalım dönen savaşımızın pelerininin altında

Dev nefretin çiçeklerini

Karanlık duvarlarını yıkan...’

Semih Endülüs ile Filistin tarihi arasında benzerlik kurmuştur. Filistin’i Endülüs sembolüyle savaşta babasını kaybetmiş bir yetime benzetir¹⁶. Bunu ‘أندلس’ şiirinde şöyle dile getirir;

¹¹ M.37-68 yılları arasında yaşamış Roma Kralı. (Bkz. Erişim:02/04/2019 <https://www.biyografi.info/kisi/neron>)

¹² Semih el-Kâsım, I, 182.

¹³ Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 213.

¹⁴ Milattan önce 600’lü yıllarda yaşamış Babil kralıdır. (Bkz. Erişim:02/04/2019 <https://www.britannica.com/biography/Nebuchadrezzar-II>)

¹⁵ Semih el-Kâsım, I, 644.

¹⁶ Hasan Fethi el-Bâb, *Semât’u’l-Hadâse fi’ş-Şi’r el-Arâbi el-Muâsir*, el-Heyet’ü’l-Misriyyetü’l-Âmme lil-Kitap, Mısır 1997, 133-139.

"وَاسْتَدَارَ الزَّمَانُ
تَارِكاً خَلْفَهُ الصَّرْحَةَ الْخَاوِيَةَ
بِاسْمِ زَيْتُونَةِ الدَّهْرِ فِي مَدْخَلِ الْمُقْبَرَةِ
بِاسْمِ نَفْسٍ عَلَى جَبْهَةِ الْقَنْطَرَةِ
بِاسْمِ مَمْلَكَتِي الْمُقْفَرَةِ
أُنْحَى فَوْقَ سَيْفِي التَّلِيمِ،
وَأَهْوَى قَتِيلًا، غَرِيبًا عَنِ الْأَهْلِ وَالِدَارِ
فِي شَطَفِ اللَّيْلَةِ الْمُمَطَّرَةِ
آخ.. أَنْدَلِسِي كُرَّرْتَ مَوْتَهَا"¹⁷

'Ve devir döndü

*Arkasında çaresiz ağlamalar bırakarak
Kabristan girişindeki asırlık zeytinliklerin adıyla
Kantarın bir tarafına adının yazılmasıyla
Çorak kalmış memleketimin adıyla
Eskiden keskin olan kılıcımın üzerine düştü
Sevgilim öldürüldü,
Evinden ve ailesinden uzak şekilde,
Yağmurlu bir gecede yıkanan,
Ah! Endülüsüm yıkılışı tekrarlandı...'*

2.3. Kültürel Semboller

Kültür bir toplumun ve o toplumu oluşturan fertlerin dünya görüşlerinin meydana gelmesinde önemli rol oynar. Aynı şekilde o toplumun muâsır medeniyetler seviyesinde yerini bulmasında ve gerek maddi gerek manevi alanlarda ilerleyebilmesi için gerekli argümanları da içinde barındırır. Kültür ait olduğu toplumun geçmiş, şimdi ve gelecekle arasındaki bağı kurar. Geçmiş olmayan bir toplumun geleceğinin olamayacağı kabul gören görüşlerdendir.

Mukavemet şairleri şiirlerini söylerken kültürel mirası göz önünde bulundurmuştur. Kültürel miras sayılan kişilerden ve tarihi olaylardan kesitleri şiirlerinde rumuz olarak kullanmıştır.

Semih, Selahattin Eyyübi¹⁸'nin (1138-1193) Hıttin Savaşında¹⁹ haçlıları mağlup ederek Kudüs'ü fethini, Ebu Zerr Gifârî (ö.32/653)²⁰'nin siyasi olarak, günümüz tabiriyle sınıf ayrımcılığına ve burjuvaziye karşı Müslümanca göstermiş olduğu direnişi, sembol olarak mukavemet şiirlerinde ustaca kullanmıştır²¹. Ebu Zerr örneğinde Filistin halkının arasında yer edinen sınıf ayrımcılığına ve sömürgecilere karşı tepkisini dile getirmiştir;

"لَوْ أَنَّ فِي الْمِيدَانِ
سَيْفَ أَبِي ذَرٍّ،

¹⁷ Semih el-Kâsım, II, 574.

¹⁸ 1138-1193 yılları arasında yaşamıştır. Eyyubi hanedanının kurucusudur. (Bkz. Erişim:02/04/2019 <https://www.biyografi.info/kisi/selahaddin-eyyubi>)

¹⁹ 4 Temmuz 1187 tarihinde I. Haçlı seferiyle kurulan Kudüs Krallığı ile Selahattin Eyyübi ordusu arasında geçen savaştır. Selahattin Eyyübi'nin ordusu yaklaşık 17000 haçlıyı imha ederek Kudüs'ü fethetmiştir.

²⁰ Bkz. Erişim:02/04/2019 <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-zer-el-gifari>

²¹ Rukiyye Zeydan, 277.

وَلَوْ لَمْ يَغْتَصِبْ عُثْمَانُ
 قِيَادَةَ الْبِلَادِ، بِالْحَدِيدِ وَالْدِّمَاءِ
 مَا اسْتَأَسَدَ تَعَالِبُ الرُّومَانَ!
 لَوْ هُزْنَا أَنْ يَصْنَعَ الْأَعْدَاءُ
 تَأْجُ مُلُوكِ يَعْرَبُ. مِنْ جَذْوَةِ الْجِصَّانِ
 مَا أَصْبَحَتْ حَبِيبَتِي وَجْهًا مِنَ الدُّخَانِ
 وَجُتَّةً صَفْرَاءَ،
 يَرْزِي بِهَا شَرَاذِمَ الْقُرْصَانَ²²

“Şayet Ebu Zer’in Kılıcı meydanlarda olsaydı

Şayet Hz. Osman

Yönetim anlayışını isyanı bastırmak olarak devam ettirmiş olmasaydı.

Romalı tilkiler arslanlaşamazlardı!

Şayet düşmanlar atlarının nallarını Arap meliklere taç yapmamış olsaydı.

Sevgilim dumanın bir yüzü olmazdı,

Ve sararmış bir beden

Korsan guruplarının tecavüzüne uğrayan!”

Semih, Araplığın ve asaletin sembollerinden olan ‘Hicaz, Kenâne, Talaytula, Şam’ gibi Arap kültürüne ait şehir sembollerine de şiirlerinde yer vermiştir²³.

2.4. Edebi Semboller

Şairlerin rumuzları kullanırken dikkat ettikleri bir diğer husus da edebi güzelliştir. Rumuzların edebi kullanımında siyak ve sibak önemli yer tutmaktadır. Cümlelerin tamamı anlaşılmasın rumuz olarak kullanılan mekânlar, olaylar ve hadiseyle bağlantıyı kuran kelimeler tam olarak anlaşılmazlar.

Şairler kendilerine has üsluplarıyla, imalarıyla okuyucuya rumuzların manaları hakkında ilham verirler. Bazı anlatılması güç konuları dolaylı anlatım metodunu kullanarak sembolize ederler.

Semih ‘ثورة مغني الربابة’ şiirinde İslam’ın ilk yıllarında nasıl yayıldığını dolaylı anlatım metodunu kullanarak şiirinde şöyle ifade etmiştir;

“قَالَ قَائِدُنَا الْهَمَامُ

الْيَوْمَ يَوْمُكُمْ فَفُؤُوا وَاتَّبِعُونِي²⁴

‘Önderimiz Pirimiz dedi ki,

Bugün sizin gününüzdür. Kalkın ve bana tabi olun.’

Şiirde geçen ‘همام’ kelimesiyle kastedilen kişi Peygamberimizdir. İkinci mısradaysa İslam’a aşıktan davetin başlangıcı söz konusudur. Bu mısralarıyla Filistin halkını direnişe açıkça davet ederken sembol olarak Peygamberimizi ve onun İslam’a davetini kullanmaktadır.

²² Semih el-Kâsım, I, 319; Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 278.

²³ Alciyye Gazâle, 89.

²⁴ Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 211.

Semih birçok şiirinde Peygamberimizin hadislerinde nakledilen 'يا أمّتي' benzeri, nida üsluplarını kullanmıştır.

2.5. Genel Semboller

Semih 'إرم' seçkisinin 'الأسطى سيد' isimli şiirinde emekçi sınıfı sembol olarak kullanmıştır. Şiirinde mücadeleci, emekçi ve çalışan insanın efendisi olan 'Usta' kelimesini sembol olarak seçmiştir²⁵. Çünkü emekçiler ezilen kesimi temsil etmektedir. Yine ezilen kesim vatanın kurtuluşu için her alanda mücadele eden, yerinden yurdundan olan kimselerden oluşmaktadır.

İnsanlar arasında iyiliği, adaletin teminini ve özgürlüğü emekçi sınıfın tesis edeceğini kabul eder. Mısır'da Nil nehri üzerine inşa edilen barajın yapımıyla ilgili olarak duygularını şiirinde şöyle ifade eder;

"يا أسطى سيد

باسم ضحاًياً الأهرام وباسم الأطفال

ابن السدّ العالى

يا صانع حلم الأجيال!"²⁶

'Ey Usta Efendi!

Piramitlerin kurbanları adına ve çocuklar adına

Büyük barajın çocuğu

Ey nesillerinin hayallerini gerçekleştiren!

Filistin topraklarına el koyan sömürgecileri ve işgalcileri tasvir ederken, orada yaşayan insanları gözaltılar, hapis cezaları ve baskılarla yıldırmaları sebebiyle, 'Ejderha' sembolünü kullanmıştır²⁷. 'في القرن العشرين' şiirinde şöyle dile getirir;

"أنا قتل قرون

لم أتعود أن أكره

لكني مكره

أن أشرع رمحاً لا يعياً

في وجه النّين!"²⁸

'Ben yüzyıllardır

Nefret etmeye alışmadım,

Ama artık nefret ediyorum.

Fark ettirmeden bir mızrak yükseltmeliyim

Ejderhanın suratına!

Semih Filistinlilerin vatan cüda olarak yaşadıkları sürgün hayatlarını 'Serçe' kuşuyla sembolize etmiştir.

"لذوري بجوب الأرض منقياً"²⁹

'Serçe kuşu yeryüzünde sürgün olarak dolaşır durur.'

²⁵ Rukiyye Zeydan, 286.

²⁶ Semih el-Kâsım, IV, 41.

²⁷ Rukiyye Zeydan, 287.

²⁸ Semih el-Kâsım, I, 26.

²⁹ Semih el-Kâsım, I, 173.

Filistin halkına her fırsatta zulmeden çeteleri, işgalcileri ve yabancı sömürgecileri ‘Kurt ve Akrep’ ile sembolize etmiştir³⁰.

"رَاخَ..فَالسُّطَّانُ غَصَّتْ

بِالذَّنَابِ وَعَقَارِبِ

مِنْ مُعْطِرِينَ أَجَانِبَ"³¹

‘Gitti! Kıyılar doldu taşı

Kurtlarla ve akreplerle

Saldıran yabancılardan oluşan’

İşgalciler tarafından kendisinin ve eserlerinin maruz kaldığı takibati³² ‘خفافيش’ isimli şiirinde yarasa ile sembolize etmiştir.

"الْخَفَافِيشُ عَلَى نَافِذَتِي ،

تَمْتَنُّ صَوْتِي.

الْخَفَافِيشُ عَلَى مَدْخَلِ بَيْتِي

وَالْخَفَافِيشُ وَرَاءَ الصُّحُفِ..

.. فِي بَعْضِ الرُّوَابِيَا

تَنْقَصِي خُطَوَاتِي وَالنَّفَقَاتَاتِي.

وَالْخَفَافِيشُ عَلَى الْمَفْعَدِ..."³³

‘Yarasalar penceremde

Sesimi emiyor.

Yarasalar evimin girişinde

Yarasalar gazetelerin ardında.

Bazı alanlarda

Adımları takip ediyor.

Yarasalar koltuğun üzerinde...’

2.6. Tabiat Figürleri

Mukavemet edebiyatında ‘Hurma Ağacı, Zeytin, Güneş, Yağmur ve Çöl’ gibi birçok kelime yeni anlamlar yüklenerek mukavemet sembolü olarak kullanılmıştır.

Hurma Ağacı: Filistin Arap edebiyatında Filistin’de yaşanan acı olaylara tanıklık ettiği için, genelde olumsuz manaları çağrıştırmıştır. Semih başta ‘الصحراء’ şiiri üzere birçok şiirinde toplamda 51 kez kullanmıştır³⁴. Semih Hurma ağacını Filistin halkının işgal öncesi mükemmel durumuyla işgal sonrası düştüğü kötü durumu kıyaslamak için kullanmıştır.

"رَائِعاً كَانَ النَّخِيلُ،

بَأَيْسَاءَ صَارَ النَّخِيلُ،

بَعْدَ أَنْ أَهْوَى عَلَى الشَّاطِئِي، مَرْزُوقُ الْقَيْلِ،

³⁰ Rukiyye Zeydan, 288.

³¹ Semih el-Kâsım, I, 228.

³² Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 368; Kenefânî, *el-Edeb u'l-Filistîni el-Mukâvim Tahte'l-İhtilâl 1948-1968*, 133.

³³ Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 368.

³⁴ Kübra Röşnifer ve Hamid Pürhaşmeti, “Motifü'n-Nahle ve'z-Zeytüne fi Şi'r Semih el-Kâsım”, *Fasliyyetü İzâat Nakdiyye*, 5(20), 2015, İran, 104.

بِرِصَاصَاتِ الدَّجِيلِ...
 حَرَّ مَرْزُوقٍ، وَعَيْنَاهُ، وَعَيْنُ الْبُنْدِيقِيَّةِ،
 فِي الْوُحُوشِ الْأَجْنَبِيَّةِ.³⁵

‘Hurma ağaçları ne muhteşemdi,

Hurma ağaçları berbat oldu.

Sahilde yere düştüğünde, öldürülen Merzûk,

Yabancı silahlarla,

Merzûk yere kapaklandı, gözleri, hedef almış vaziyette,

Yabancıların vahşiliğinde’

Hurma ağacı Filistin insanını temsil etmektedir. Yabancı silahlar da işgalcilerin silahlarını sembolize etmektedir.

Bunun yanında Semih hurma ağacının minareye benzeyen dik yapısını, işgalcilerin karşısında dik durmaya benzetir. Hurma ağacının dalları ve salkımları kesilse dahi tekrardan hayat dolu yapısıyla geri dönüşünü, Filistinlilerin evlerinden ve sevdiklerinden ayrıldıktan sonra vatanlarına geri dönüşüyle ilişkilendirerek, özlemini dile getirmiştir.

Zeytin: Her mevsim yeşil kalması, uzun ömürlü olması, hem meyvesi hem de yağıyla insanlara faydalı olması ve toprakların mülkiyetini hatırlatması sebebiyle Filistinliler için ayrı bir konuma sahiptir³⁶. Mukavemet şairleri de kendileriyle, toprakları arasındaki tarihi bağı temsil etmesi sebebiyle zeytini sembol olarak kullanmıştır.

İşgalciler Filistin topraklarının gaspıyla yetinmeyerek, insanı hayretler içersinde bırakan bir eyleme girişirler. Zeytin ağaçlarını köklerinden sökerler. İşgalcilerin zeytin düşmanlığını kaleme alan Ürdünlü yazar Raşid Hüseyin; İsraili güçlerin yaklaşık 1.5 milyon zeytin ağacını kökünden sökerek imha ettiğini yazmıştır³⁷.

Semih, zeytin ağacını doğruluk ve dayanıklılığın sembolü olarak, farklı şiirlerinde 65 kez kullanmıştır. Semih şiirlerinde zeytinin kutsiyet boyutunu ve memleketinin her yerinde yetişmesi sebebiyle Filistin toprağı anlamını içerdiği iki boyutunu öne çıkarmıştır.

"لَا مَ نُونٌ
 وَضِرَاعَةٌ رُوجِي، عِمَادِي فِي الْحَمَا الْمَسْنُونِ،
 وَالْكَفَنُ الطَّالِعُ مِنْ جَلْدِي،
 وَالتَّابُوثُ الطَّالِعُ مِنْ جَسَدِ الرَّيْثُونِ،
 وَالْأَسْلَافُ الْمَوْتَى الْأَحْيَاءُ الْمَوْتَى،
 وَالْأَخْفَادُ الْأَثُونُ..."³⁸

‘Lam Nun

Ruhumun boyun eğişi, kuru bir balçıktaki duruşuma,

³⁵ Semih el-Kâsım, I, 109; Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 159.

³⁶ Kübra Röşnişker, 110.

³⁷ Raşid Hüseyin, “Ramziyyetü'l-‘Adâ es-Sahyûni li’z-Zeytûn”, (Erişim: 30/01/2019), <https://www.palinfo.com/news/2013/10/28/%D8%B1%D9%85%D8%B2%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D8%A1-%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%87%D9%8A%D9%88%D9%86%D9%8A-%D9%84%D9%84%D8%B2%D9%8A%D8%AA%D9%88%D9%86---->

³⁸ Semih el-Kâsım, III, 88.

*Derimden yapılmış talihli kefen,
Zeytinden yapılmış talihli tabut,
Ölen atalarımız, yaşayan ölüler,
Ve gelen torunlar...'*

Semih bu mısralarda hayat felsefesini de ortaya koymuş oluyor. Hicr suresi 26. Ayetinde 'Andolsun biz insanı şekillenebilir özlü balçıktan, (şekil verilip) kurutulmuş çamurdan yarattık.' İfadeleriyle anlatılan; kuru bir balçık iken, deriden oluşan dünya kefenini giydiğini, ölümüyle de zeytin ağacından yapılmış tabuta konulduğunu dile getiriyor. 'yaşayan ölüler' derken Bakara suresi 154. Ayetinde 'Allah yolunda öldürülenler için "ölüler" demeyin. Hayır, onlar diridirler, fakat siz bilemezsiniz.' manasına atıfta bulunmuştur. Semih bu iki dini imgeyi kullanarak zeytinin kutsiyetine işaret etmiştir³⁹.

Ayrıca Semih zeytin ağacının tarih boyunca barışı temsil ettiğine işaretle şu mısraları söylüyor;

"أَصْبَحْتَ الْيَوْمَ حَمَامَةً
حَمَلْتَ قَصْفَةَ زَيْتُونٍ... وَطَارَتْ.
في بلادِ الله... جُبْرِيلاً... بِشِيرٍ أَسْلَامَةٍ..."⁴⁰
'Bugün güvercin
Zeytin dalı taşıdı... Ve uçtu.
Allahın beldelerine... Cebrail (a.s.) (gibi)... Barışı müjdeleyen...'

Güneş: Kararıktan korkan insanlık her zaman ışığa özlem duymuştur. Şairlere göre güneşin her yeni doğuşu yeni bir umut manasına gelmiştir. Şiirlerde 'özgürlük' anlamında kullanılmıştır. Semih şiirinde şöyle ifade eder;

"أَلَنْ أُعَدِمَ إِيْمَانِي
في أَنْ الشَّمْسِ سَتَّئِرُقُ..
شَمْسُ الْإِنْسَانِ
نَاشِرَةٌ الْوَيْهَةَ النَّصْرِ
نَاشِرَةٌ مَا نَحْمِلُ مِنْ شَوْقٍ وَأَمَانِ
كَلِمَاتِي الْحُمْرَاءُ..
كَلِمَاتِي.. الْحَضْرَاءُ!⁴¹
'İnancımı kaybetmeyeceğim
Güneşin doğuşuna olan,
İnsan güneşini
Zafer sancağı açan,
İçinde taşıdığı imanı ve isteği yayan
Kızıl kelimelerim...
Yeşil kelimelerim!'

³⁹ Kübra Röşnişker, 112.

⁴⁰ Semih el-Kâsımî I, 516.

⁴¹ Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 77.

Yağmur: Yağmur insanlık için hayatın devamını sağlayan bir kaynak olarak görülmüştür. Bereketin, canlanışın ve büyümenin sembolü olarak mukavemet edebiyatında yerini almıştır. Semih şiirinde şöyle ifade eder;

"فَيَا سَحَابَ الْغَيْثِ مَدِّي يَدَا
سَحَابَ مَدَاخِنَا صَاعِدَا
وَصُبِّي الْحَيَاةِ عَلَى شَرْقِنَا
فَقَدْ هَيَّا الْمَنْجِلَ الْحَصَدَ"⁴²

‘Ey yağmur bulutları elinizi uzatın
Bacalarımızın yükselen bulutlarına
Doğumuza hayat dökün
Hasata hazırlanan oraklarımıza’

Bununla birlikte Nuh tufanına sebep olan yağmurda yeryüzündeki bütün kötülükleri yıkayıcı bir sembol olarak Semih’in şiirinde yerini alır. “Tevrat’ta anlatıldığına göre Nuh peygamber tufandan sonra bir güvercin gönderir. Güvercin akşam ağzında yeşil bir zeytin yaprağıyla dönünce suyun azaldığını anlar.”⁴³ Semih Tevrat’ta geçen bu kıssayı şiirinde barışa kavuşabilmek adına şöyle ifade eder;

"وَأَلْيَكُنُ الطُّوفَانُ
لِكُنِّي أُرِيدُهُ أَمَامِي
عَسَى أَكُونُ فِتْنَةً السَّلَامِ
لِطِفْلَةٍ أَوْ نَمْلَةٍ أَوْ لَوْحَةٍ..."⁴⁴

‘Bir tufan olsun,
Ama ben onu önümde istiyorum.
Umarım barışın bir dalı olabilirim,
Bir çocuk, bir karınca (veya) bir levha (olarak)’

Çöl: Sürgüne gönderilen Filistinlilerin daima geçmek zorunda oldukları bir ateş çemberidir. Gassan Kenefânî çölü, ‘Ricâlün fi’ş-Şems⁴⁵’ isimli romanında ‘ya cennete ya cehenneme açılan bir sırat köprüsü’ olarak tasvir eder.

Semih’in şiirinde çöl Arap milletinin saflığını, asaletini ve mazisini sembolize etmektedir. 1983 yılında yazdığı ⁴⁶ ‘الصحرَاء’ isimli uzun şiirinde yeniden eski günlere dönmeye ve işgalciler karşısında devrime çağırılmaktadır⁴⁷.

3. SONUÇ

Genel olarak Semih’in şiirlerinde romantik bir söyleme yer yoktur. Gerçekçi ve yenilikçi bir söylem vardır. Semih hayatı boyunca şiiri, Filistin toplumunu İşgaller karşısında devrimci bir çizgiye taşıyacak vasıta olarak görmüştür. Şiirlerinde edebi sanatları ve sembolleri ustaca kullanırken bu minvalde seçimini yapmıştır. Sembolleri halkın her kesiminin anlayacağı kadar da basit bir yapıyla kurgulamıştır.

⁴² Semih el-Kâsım, *Divan-u Semih el-Kâsım*, 125.

⁴³ *Kutsal Kitap*, “Tekvin 8/11”, Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul 2008, 8.

⁴⁴ Semih el-Kâsım, I, 538.

⁴⁵ Kenefânî, *Ricâlün fi’ş-Şems*, Menşürâtu’r-Rimâl, Kıbrıs 2015.

⁴⁶ Semih el-Kâsım, *Sahrâ*, Aka 1984, 109; Semih el-Kâsım, IV, 287.

⁴⁷ Usta, 164.

Semih eserlerinde, Modern dönem şairlerinin de kullandığı rumuzlardan; Güneş, yağmur, çöl, zeytin ağacı gibi birçok sembole yer vermiştir. Ayrıca Kur'an, Tevrat ve İncil'de kullanılan kıssaları ve peygamber isimlerini edebi incelikle sembolize ederken, adeta okuyucuyu kutsal metinler içinde bir seyahate çıkarır.

Semih Filistin'de hak iddia eden işgalcilerin, kutsal metinleri ve tarihi bir araç olarak kullandığını bilmektedir. Bundan dolayı Semih, Filistin'in Arap kültürüne aidiyetini ispatlamak için, şiirlerinde Arap tarihine ve kültürüne ait sembolleri kullanmayı tercih eder. Arap edebiyatçıları arasında adeta sürgünün ve zulmün piştiği yer olarak sembolleşen çölün, Semih'in şiirinde sembol olarak Arap milletinin saflığını, asaletini ve mazisini temsil eden ayrı bir konuma sahiptir.

Semih eserlerinde sembolleri kullanmayı genel olarak Filistin halkının, özel olarak da kendisinin karşılaştığı baskılar, zulümler ve sürgünleri ifade etmek için bir vasıta olarak görmüştür. Seçtiği semboller adeta bir resim tuvali üzerine serpilmiş renkler misali okuyan kişiyi şiire yabancılaştırmaksızın, manalar arasında seyahate çıkarmaktadır.

Filistin Direniş Edebiyatında eser veren Filistinli yazarlar, ezilen Filistinlilerin sesini, kendi içlerinde ömrünü geçirmiş biri olarak tüm dünyaya duyurmuşlardır. Direniş şiirlerinde sadece Filistinli bir Arap'ın değil, dünyanın her yerinden okuyucuların kendilerine hitap eden bir şey bulmaları gayet tabiidir.

KAYNAKÇA

Alciyye G. (2015), *et-Tahlîl el-Uslûbî li-Kasîdeti 'Sevratü Muğanni er-Rabâbe' li-Semih el-Kâsım*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ziane Achour Djelfa, Cezayir.

Cassier E. (2011), *Sembol Kavramının Doğası*, (Çev. Milay Köktürk), Ankara.

Ebu Mansur Muhammed M. (2004), *Tevilâtü Ehli's-Sünne I-V*, (thk. Fatıma Yusuf el-Haymî), Beyrut, I.

el-İsfahânî, Ebi'l-Ferac, *Kitabü'l-Eğani*, Darü's-Sâdır, (nşr. Dr. İhsan Abbâs), Beyrut 2002, 203.

es-Sekkâkî Ebu Ya'kup, *Miftah'u'l-'Ulûm* (Thk. Abdulhamid Hindâvî), Daru'l-Kütüb el-İlmiyye, Beyrut 2011, 647.

el-Bâb Hasan F. (1997), *Semât'u'l-Hadâse fi's-Şi'r el-Arabî el-Muâsir*, el-Heyet'ü'l-Mısriyyetü'l-Âmme lil-Kitap, Mısır.

İbn Manzûr, *Lisân'u'l-'Arap I-VI*, Dâru'l-Maârif, Kahire ts. , V, 1727.

el-Ferâhîdî H. (2003), *Kitabu'l-Ayn I-IV*, (thk. Abdulhamîd Hindâvî), Beyrut.

Kenefânî G. (2015), *Ricâlin fi's-Şems*, Menşûrâtu'r-Rimâl, Kıbrıs.

Kenefânî G.(1968), *el-Edeb'u'l-Filistîni el-Mukâvim Tahte'l-İhtilâl 1948-1968*, Müessesetü'd-Dirâsât'ü'l-Filistiniyye, Beyrut.

Kutsal Kitap, (2008), "Tekvin 8/11", Yeni Yaşam Yayınları, İstanbul, 8.

Röşnifker K. ve Pürhaşmeti H. (2015), "Motîfü'n-Nahle ve'z-Zeytûne fi Şi'r Semih el-Kâsım", *Fasliyyetü İzâat Nakdiyye*, 5(20), İran, 104.

Levhîşî N. (2011), *er-Ramz fi's-Şi'r el-Arabî*, Âlem el-Kütüb el-Hadîs, Ürdün, 1.

Hüseyin R., "Ramziyyetü'l-'Adâ es-Sahyûni li'z-Zeytûn", <https://www.palinfo.com/news/2013/10/28/%D8%B1%D9%85%D8%B2%D9%8A%D8%A9-%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%AF%D8%A7%D8%A1->

%D8%A7%D9%84%D8%B5%D9%87%D9%8A%D9%88%D9%86%D9%8A-
%D9%84%D9%84%D8%B2%D9%8A%D8%AA%D9%88%D9%86----

Zeydan R. (2009), *Eseru'l-Fikri'l-Yesârî fi 'ş-Şi'r el-Filistînî*, Hayfa, 262.

el-Kâsım S. (1987), *Divan-u Semih el-Kâsım*, Dâr el-Avde, Beyrut.

el-Kâsım S. (1993), *el-A'mâl el-Kâmile I-VI*, Dâr Suâd Sabbâh, Kahire.

el-Kâsım S. (1984), *Sahrâ*, Aka.

Usta A. (2008), *Edeb'ü'l-Mukaveme min Tefâul'i'l-Bidâye ilâ Haybet'i'n-Nihaye*, Müessesetü Filistin li's-Sekâfe, Şam.

